

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه:	سرخى خوزانى، سعيد، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پديد آور:	طالبان از مدرسه تا امارت (مبانى اعتقادى و كلام سياسى-اجتماعى)/مولفان سعيد سرخى خوزانى، على كربلايى پازوكى، على عابدى رنانى؛ زير نظر دانشگاه علامه طباطبائى، معاونت پژوهشى
مشخصات نشر:	تهران: دانشگاه علامه طباطبائى، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهرى:	۲۳۹ص: رقيق.
فروست:	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائى؛ ۷۲۴.
شابک:	۵-۶۳۳-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸: ۳۰۰۰۰ تومان
وضعيت فهرست نويسى:	فيلپا
يادداشت:	گروه طالبان
يادداشت:	Taliban
موضوع:	گروه طالبان -- عقايد
موضوع:	Taliban -- Doctrines
موضوع:	گروه طالبان -- تاريخ
موضوع:	Taliban -- History
موضوع:	حزب‌هاى سياسى -- افغانستان
موضوع:	Political parties -- Afghanistan
شناسه افزوده:	كربلايى پازوكى، على، ۱۳۴۰ -
شناسه افزوده:	عابدى رنانى، على، ۱۳۵۷-
شناسه افزوده:	دانشگاه علامه طباطبائى.
رده بندي كنگره:	DS۳۷۱/۳
رده بندي ديوتى:	۹۵۸/۱۰۴۶
شماره كتابشناسى ملي	۱۰۰۳۰۴۶۸

طالبان از مدرسه تا امارات

مبانی اعتقادی و کلام سیاسی – اجتماعی

مؤلفان:

سعید سرخی خوزانی

دکتر علی کربلایی پازوکی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

دکتر علی عابدی رنانی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی

طالبان از مدرسه تا امارات

مبانی اعتقادی و کلام سیاسی - اجتماعی

مؤلفان:

سعید سرخی خوزانی
دکتر علی کربلانی پازوکی
دکتر علی عابدی رنانی

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

شابک : ۵-۶۳۳-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸

ویراستار: دکتر اصغر اسمعیلی سرویراستار: دکتر نازیلا فرمانی انوشه

صفحه‌آرا: فریده دیوباد طراح جلد: علی قادری ناظر فنی: عبدالرضا گودرزی

مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فروشگاه آنلاین انتشارات book.atu.ac.ir

سایت مرکز چاپ و انتشارات press.atu.ac.ir

سایت فروشگاه الکترونیکی mybooket.com/atu

آدرس فروشگاه مرکزی: تهران انتهای بلوار دهکده المپیک، دانشگاه علامه طباطبائی

روبه‌روی ساختمان مرکزی جنب باجه بانک ملی تلفن: ۴۸۳۹۲۶۵۹ همراه: ۰۹۹۰۳۴۹۹۹۸۵

چاپ اول ۱۴۰۴ شمارگان: ۱۰۰ قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه

فصل اول: مقدمه	۱
درآمد	۱
پیشینه تحقیق	۴
تعریف کلام و انواع آن	۶
الف: کلام اعتقادی	۷
ب: کلام سیاسی	۸
ج: کلام اجتماعی	۱۰
سازمان‌دهی	۱۳
فصل دوم: زمینه‌های شکل‌گیری طالبان	۱۵
درآمد	۱۵
۱- زمینه‌های اعتقادی	۱۵
۱-۱- آموزش‌های عقیدتی افراطی	۱۶
۱-۲- زمینه‌های اسلام سیاسی در شکل‌گیری طالبان	۱۷
۱-۳- افکار جهادی و مهم‌ترین حمایت‌ها از این تفکر	۱۸
الف) گسترش فرهنگ جهادی و مقاومت	۱۹
ب) عدم سازش با غرب	۲۰
ج) حمایت بنیادگرایان اسلامی از تفکر جهادی	۲۱
هـ) اندیشه‌های بنیادگرایانه و تقویت گروه‌های جهادی	۲۲
د) کافر دانستن شیعیان و لزوم جهاد	۲۳

۲-زمینه‌های اجتماعی.....	۲۴
۲-۱-نظام قومی و قبیله‌ای.....	۲۵
الف) عصبیت.....	۲۵
ب) برتری و تفوق طلبی پشتون‌ها.....	۲۶
ج) اصل پشتون نوالی.....	۲۸
۲-۲-خانواده.....	۲۹
۲-۳-گروه همسانان در نظام قبیله‌ای.....	۳۰
۲-۴-فقر و بیکاری.....	۳۱
۲-۵-تأثیر مدرسه و نقش مدارس دینی.....	۳۲
۳-زمینه‌های سیاسی.....	۳۳
۳-۱-اسلام سیاسی و مقابله با فرهنگ غربی و مظاهر شهری.....	۳۴
۳-۲-معاهده دیوراند.....	۳۵
۳-۳-اختلاف مجاهدین بر سر قدرت و دست‌نیافتن به دولت فراگیر.....	۳۶
۳-۴-عدم وجود امنیت و جنگ‌های طولانی مدت.....	۳۸
۳-۵-یک گروه نخبه سیاسی.....	۳۹
۳-۶-نقش قدرت‌های خارجی.....	۴۰
الف) اهداف پاکستان.....	۴۰
ب) نقش و حضور عربستان.....	۴۳
ج) استعمار امریکا.....	۴۴
د) نقش انگلستان به عنوان استعمار در سایه.....	۴۶
ه) نقش امارات.....	۴۷
و) ارتباط چین و طالبان.....	۴۸
۳-۷-نقش آی. اس. آی در ایجاد طالبان.....	۴۹
جمع‌بندی.....	۵۰
فصل سوم: کلام اعتقادی طالبان.....	۵۳
درآمد.....	۵۳

- ۱- دیوبندیه از نظر تاریخ شکل گیری ۵۵
- ۲- دارالعلوم دیوبند و تفکرات حاکم بر مدرسه ۵۹
- ۳- ارتباط طالبان با مدارس دیوبند ۶۱
- ۴- مبانی اعتقادی طالبان ۶۳
- ۴-۱- خداشناسی ۶۵
- الف) شناخت ذات خداوند از منظر مکتب ماتریدیه ۶۶
- ب) شناخت و اثبات وجود خداوند از نظر ماتریدیه ۶۶
- ۴-۲- توحید ۶۹
- الف) توحید ذاتی ۷۰
- ب) توحید صفاتی ۷۱
- ج) توحید افعالی ۷۲
- ۴-۳- اسماء الهی ۷۳
- ۴-۴- صفات الهی ۷۵
- الف) صفات ثبوتیه ۷۷
- علم ۷۸
- حیات ۷۹
- قدرت ۸۰
- اراده ۸۰
- سمع و بصر ۸۱
- کلام الهی ۸۲
- تکوین و صفات فعل ۸۳
- ب) صفات سلبی ۸۵
- ج) صفات خبری ۸۶
- ۴-۵- معاد ۸۸
- الف) عالم برزخ ۸۸
- ب) عالم قیامت ۹۰

ج) بهشت و جهنم:.....	۹۱
۴-۶- خدا و خلق افعال آدمی.....	۹۱
پیامدهای خلق اعمال.....	۹۳
الف) خدا و فعل افعال قبیح.....	۹۳
ب) افعال متوکل.....	۹۴
۴-۷- زیارت از دیدگاه ماتریدیه.....	۹۵
الف) آیات.....	۹۶
ب) روایات.....	۹۷
ج) زیارت در سیره پیامبر اسلام.....	۹۸
۴-۸- شفاعت از دیدگاه ماتریدیه.....	۹۹
۴-۹- توسّل از دیدگاه ماتریدی.....	۱۰۱
انواع توسّل.....	۱۰۲
الف) توسّل به عمل صالح.....	۱۰۲
ب) توسّل به شخص پیامبر صلی الله علیه و آله در قیامت.....	۱۰۳
۴-۱۰- گریه و عزاداری برای اموات.....	۱۰۴
جمع‌بندی.....	۱۰۷
فصل چهارم: کلام اجتماعی و سیاسی طالبان	۱۰۹
درآمد.....	۱۰۹
مفهوم اجتماع.....	۱۱۱
روابط اجتماعی در اسلام.....	۱۱۲
تعریف کلام اجتماعی.....	۱۱۴
زنان و اجتماع.....	۱۱۵
الف) تعلیم و تربیت زنان.....	۱۱۵
ب) اشتغال زنان.....	۱۲۱
ج) حجاب زنان.....	۱۲۴
امر به معروف و نهی از منکر.....	۱۲۶

آموزش در تفکر طالبان.....	۱۲۷
آداب و رسوم در امارت اسلامی طالبان.....	۱۲۹
کلام سیاسی.....	۱۳۲
۱- چگونگی تعیین امام و سرپرست برای جامعه و حکومت اسلامی.....	۱۳۵
۲- عدالت صحابه.....	۱۳۷
۳- معیارهای حکومت مشروع.....	۱۳۸
۴- حکومت از منظر طالبان.....	۱۳۸
۵- حکومت امارت اسلامی طالبان و اهداف تشکیل آن.....	۱۴۱
۶- اقسام حکومت از منظر طالبان.....	۱۴۴
۷- قانون الهی از دیدگاه طالبان.....	۱۴۶
۸- ارکان حکومت اسلامی از دیدگاه طالبان.....	۱۴۸
۹- دین رسمی در امارت اسلامی طالبان.....	۱۵۱
۱۰- استقلال در امارت اسلامی طالبان.....	۱۵۲
۱۱- چرایی نام‌گذاری حکومت طالبان به امارت اسلامی.....	۱۵۳
۱۲- القاب رئیس دولت و رئیس امارت اسلامی.....	۱۵۵
۱۳- انتخاب امیر در امارت اسلامی طالبان.....	۱۵۶
۱۴- روش‌های انتخاب امام و خلیفه در امارت اسلامی طالبان.....	۱۵۸
الف) روش اول: بیعت.....	۱۵۹
ب) روش دوم: پیمان خلیفه سابق.....	۱۶۰
ج) روش سوم: تغلب.....	۱۶۱
۱۵- علت مطرود بودن انتخابات در نظریات طالبان.....	۱۶۳
۱۶- دلایل طالبان برای عدم رهبری زنان در جامعه اسلامی و امور سیاسی.....	۱۶۵
جمع‌بندی.....	۱۶۹
فصل پنجم: بررسی تطبیقی مبانی کلامی وهابیت با طالبان.....	۱۷۳
درآمد.....	۱۷۳
۱- شکل‌گیری مذهب ماتریدیه در بین طالبان.....	۱۷۴

- ۲- تاریخچه شکل‌گیری وهابیت ۱۷۵
- ۳- عقاید ابن تیمیه ۱۷۵
- تداوم افکار ابن تیمیه از طریق محمد بن عبدالوهاب ۱۷۹
- ۴- مقایسه نظرها و دیدگاه‌های کلامی محمد بن عبدالوهاب با طالبان ۱۷۹
- ۱- ۴- دیدگاه وهابیت در مورد توحید ۱۸۰
- الف- توحید ربوبی ۱۸۱
- ب- توحید الوهی ۱۸۱
- ج- توحید اسماء و صفات ۱۸۲
- ۲- ۴- دیدگاه وهابیت در مورد اسماء الهی ۱۸۴
- ۳- ۴- دیدگاه وهابیت در مورد صفات الهی ۱۸۵
- ۴- ۴- دیدگاه وهابیت در مورد برزخ ۱۸۷
- ۵- ۴- دیدگاه وهابیت در مورد شفاعت ۱۸۸
- ۶- ۴- زیارت از دیدگاه وهابیت ۱۹۰
- ۷- ۴- توسل از دیدگاه وهابیت ۱۹۱
- ۸- ۴- گریه در عزای اموات از دیدگاه وهابیت ۱۹۲
- ۹- ۴- عصمت انبیاء از دیدگاه وهابیت ۱۹۲
- ۱۰- ۴- حکومت و امامت از دیدگاه وهابیت ۱۹۳
- ۱۱- ۴- تعیین امام از دیدگاه وهابیت ۱۹۴
- ۱۲- ۴- عدالت صحابه از دیدگاه وهابیت ۱۹۵
- ۱۳- ۴- انتخابات از دیدگاه وهابیت ۱۹۶
- ۱۴- ۴- فعالیت سیاسی زنان از دیدگاه وهابیت ۱۹۷
- ۱۵- ۴- فعالیت اجتماعی زنان از دیدگاه وهابیت ۱۹۷
- ۱۶- ۴- تلقی از شیعیان ۱۹۸
- جمع بندی ۲۰۰
- خلاصه و جمع‌بندی کتاب ۲۰۱
- پیشنهادهایی برای مطالعات آتی ۲۰۹

۲۱۱	 فهرست منابع
۲۱۱	 فهرست منابع فارسی
۲۱۶	 فهرست منابع عربی
۲۲۳	 منابع انگلیسی
۲۲۳	 پایان نامه ها
۲۲۳	 مقالات
۲۲۴	 سایت ها و شبکه های مجازی
۲۲۸	 مقالات انگلیسی

مقدمه

ظهور مجدد طالبان در قدرت در افغانستان در سال ۲۰۲۱، نقطه عطف مهمی در تاریخ معاصر این کشور و منطقه به شمار می‌آید. پس از دو دهه حضور نیروهای ائتلاف بین‌المللی به رهبری ایالات متحده و تلاش‌های گسترده برای ایجاد دولتی باثبات و دموکراتیک، طالبان بار دیگر توانستند کنترل این کشور را به دست گیرند. این رویداد نشان‌دهنده ناتوانی تلاش‌های بین‌المللی و داخلی در برقراری صلح و امنیت پایدار در افغانستان است و نیازمند بازنگری جدی در راهبردهای سیاسی و نظامی گذشته است.

طالبان از ترکیبی از عقاید مذهبی محافظه‌کارانه و تفسیر خاصی از شریعت اسلامی بهره می‌برند که تأثیرات عمده‌ای بر سیاست‌ها و تصمیم‌گیری‌هایشان دارد. این تفسیر خاص و محافظه‌کارانه از اسلام، تأثیرات عمیقی بر حقوق بشر، به‌ویژه حقوق زنان و اقلیت‌ها، و نیز بر روابط بین‌المللی افغانستان گذاشته است. فهم دقیق‌تر این مبانی فکری و عقیدتی، می‌تواند به جامعه جهانی و سیاست‌گذاران کمک کند تا راهبردهای مؤثرتری برای تعامل با طالبان تدوین کنند؛ علاوه بر این، شناخت عمیق‌تر ایدئولوژی طالبان می‌تواند به پیشگیری از گسترش ایدئولوژی‌های افراطی و کمک به ترویج برداشت‌های معتدل‌تر و جامع‌تر از اسلام کمک کند.

از مهم‌ترین مبانی فکری طالبان پیروی از مکتب ماتریدی در کلام است. ماتریدیه یکی از مکاتب کلامی اهل سنت است که ابومنصور ماتریدی (متوفی ۳۳۳ هجری قمری) آن را تأسیس کرد. این مکتب در کنار مکتب اشعری، به‌مثابه یکی از دو مکتب اصلی کلامی در میان حنفیان شناخته می‌شود و به‌ویژه در منطقه آسیای مرکزی و شبه قاره هند نفوذ بسیاری دارد. ماتریدیه بر عقل و استدلال منطقی در فهم اعتقادات دینی تأکید می‌کند و در عین حال، به نصوص دینی نیز پایبند است. پیروی طالبان از این مکتب، تأثیرات خاصی بر فهم و تفسیر آنان از اسلام و شریعت داشته است. در کتاب حاضر قصد داریم تأثیر کلام ماتریدی بر طالبان را در جنبه‌های اعتقادی، اجتماعی و سیاسی بررسی کنیم. نشان خواهیم داد که شیوه حکمرانی و مبانی سیاسی طالبان مانند امارت و نفی انتخابات و مشارکت زنان چگونه از این مبانی اعتقادی تأثیر گرفته است. با این حال، زمان بیشتری برای داوری در این زمینه نیاز داریم که طالبان چقدر در عرصه بین‌المللی و تحت تأثیر فشارهای خارجی به انعطاف در برداشت‌های مذهبی خود دست می‌زنند.

طالبان در دور دوم قدرت خود تلاش کرده‌اند تا با کشورهای مختلف، به‌ویژه همسایگان افغانستان و قدرت‌های جهانی، روابط دیپلماتیک برقرار کنند. آن‌ها نمایندگانی به کشورهای مختلف فرستاده و با سازمان‌های بین‌المللی مذاکره کرده‌اند. این تلاش‌ها به‌ویژه در جهت کسب مشروعیت بین‌المللی و کمک‌های اقتصادی صورت گرفته است. طالبان در اظهارات رسمی خود به حقوق بشر و حقوق زنان اشاره کرده‌اند و اعلام کرده‌اند که زنان می‌توانند به کار و تحصیل ادامه دهند. هرچند در عمل، محدودیت‌هایی اعمال شده است

که با این تعهدات همخوانی ندارد، اما همین اظهارات نشان‌دهنده نوعی تغییر در لحن و تلاش برای نمایش چهره‌ای متفاوت است.

فارغ از این تغییر جهت‌ها و انعطاف‌های احتمالی، هدف ما در پژوهش حاضر شناخت عمیق مبانی کلامی، کلام اجتماعی و سیاسی طالبان است، اینکه طالبان چه نگرشی به اجتماع، حکومت، شیوه‌های حکمرانی، حقوق مردم و اقلیت‌ها، حقوق زنان، و جهان غرب دارد، و چنین نگرش‌های اجتماعی-سیاسی چگونه با مبانی اعتقادی آن‌ها ازجمله خداشناسی مرتبط می‌شود. امید است چنین شناختی زمینه تعامل همدلانه، گسترده‌تر و سازنده‌تر با این جریان فکری را فراهم سازد.